

לפרשת דברים – תשע"ג

החטא וענשו חד הם

אהרן ונדרולדה

מבוא: שלוש פרשות השבוע שלפני תשעה באב שלוש הפרשות, מטות, מסעי ודברים, עקר עניינן הוא ארץ ישראל, כיבושה ויישובה. פר' מטות ענינה כיבוש עבר הירדן המזרחי והתנחלותם של שנים וחצי השבטים באישורו של משה. בפרשת מסעי מתוארים גבולות ארץ ישראל, ועניינן של בנות צלפחד, הקשור גם הוא לעניין התנחלות בני ישראל בארץ. פרשת דברים עוסקת בביאת ישראל לארץ ישראל, תכנון העומד להתרחש עם סיום תפקידו של משה רבנו. מעניין שדוקה שלוש הפרשות, שעניינן הוא כיבוש הארץ והתנחלות בה נקראות בשבועות האבל על החורבן.

שלוש נבואות "איכה" בפתח דברי משה (דברים א', י"ב) מופיע הפסוק: איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם ... שלושה נביאים התנבאו בנבואות "איכה", והמדרש מסכם שלוש נבואות אלה: משה רבנו, ישעיהו וירמיהו. משה ראה את העם בשיא גדולתו ותפארתו, לאחר שקבל עליו את התורה בנעשה ונשמע, וכבר הוא מוכיחו על חטאיהם – טרחכם משאכם וריבכם. משה רומז כי החיכוכים הפנימיים, חרף כל הבטחות לשפע גשמי ורוחני, הוא נאלץ למנות שופטים – לכל עשרה אנשים מישראל מונה שופט. ישעיהו (פרק א' פס' כ"א) ראה את עם ישראל בשיא פחזותו "איכה הייתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט". ירמיהו ראה את עם ישראל בשיא נוולו, וקונן עליו: "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם"...

נבואת חזון ישעיהו בן אמוץ לפרשת דברים, המצווה על כיבוש הארץ והתנחלות בה, הוצמדה הפטרה "חזון ישעיהו בן אמוץ", נבואת הפורענות. נבואות הפורענות, כמו גם נבואות הישועה, ינן בגדר הודעה על העתיד להתרחש, שאם אכן הן תחזית לעתיד – אין להן כל משמעות דתית אמונית, אלא, כפי שנאמר בתוספות במסכת יבמות (דף נ"ט) "אין הנביא מתנבא אלא במה שראי להיות". כלומר: הנביא אומר מה שיהיה רק אם יתקיימו תנאים מסויימים. עצם ההבטחות בתורה ובדברי הנביאים אינן פוטרות את עם ישראל מהאחריות, ומימושן תלוי במעשי העם. גם זכות אבות, שאנו נתלים בה, מועילה רק כאשר אנו הולכים בדרך האבות.

סיכום:

נמצא. כי איכה נועלת את ההבטחה להתנחלות בארץ, כבר בדברי הפתיחה של משה רבנו, ואחריתו של דבר נעוצה כבר בראשיתו. מעשיהם של הפרט ושל הצבור, ותוצאות מעשיהם, מתמזגים לדבר אחד: החטא ועונשו חד הם.